

YERYÜZÜ ŞARTI

ÖNSÖZ

Yeryüzü tarihinin kritik bir anında, insanlığın geleceğini seçmek zorunda olduğu bir zamanda bulunmaktayız. Dünyanın her tarafı hızla birbirine bağımlı ve hassas bir hale gelirken, gelecek şimdiden büyük bir tehlikeyle karşı karşıyadır. Olağanüstü bir kültür çeşitliliği ve farklı yaşam şekillerinin tam ortasında, ileriye adımlar atmak için, ortak bir kadere sahip olan tek bir insanoğlu ailesi ve tek bir yeryüzü topluluğu olduğumuzu bilmek zorundayız. Doğaya, evrensel insan haklarına, ekonomik adalete ve barış kültürüne saygı üzerinde kurulmuş sürdürülebilir küresel bir toplum meydana getirmek için bir araya gelmek zorundayız. Bu gaye ile, bizim, yeryüzü halkları olarak; birbirimize, daha geniş bir toplum hayatına ve gelecek nesillere karşı sorumluluğumuzu açıklamamız gerekmektedir.

Yeryüzü, Bizim Evimiz

İnsanlık engin ve evrimleşmekte olan bir evrenin parçasıdır. Bizim evimiz olan Yeryüzü, bütünleşmiş bir toplum yapısıyla hayat doludur. Doğa güçlerinin, yaşamın varlığını ısrarlı ve belirsiz bir maceraya dönüştürmesine rağmen, Yeryüzü, yaşamın evrimi için önemli olan koşulları sağlamış bulunmaktadır. Toplum hayatının esnekliği ve insanlığın refahı; tüm ekolojik sistemlerin içinde barındığı sağlıklı bir biyosferin, zengin bir bitki ve hayvan çeşitliliğinin, verimli toprakların, saf suların ve temiz havanın korunmasına bağlıdır. Sınırlı kaynaklara sahip olan küresel çevre, tüm halkların ortak konusudur. Yeryüzü'nün canlılığının, çeşitliliğinin ve güzelliğinin korunması adeta kutsal bir yasa gibidir.

Küresel Durum

Üretim ve tüketimin baskın kalıpları, çevresel tahribata, kaynakların azalmasına ve türlerin büyük ölçüde yok olmasına yol açmaktadır. Toplumlar sarsılmaktadır. Kalkınmanın kazançları, adaletli bir şekilde paylaşılmamakta, zengin ve fakir arasındaki uçurum derinleşmektedir. Adaletsizlik, fakirlik, cehalet ve şiddetli çelişkiler artmakta olduğu gibi bunlar büyük acıların da sebepleri olmaktadır. İnsan nüfusundaki daha önce görülmemiş artış, ekolojik ve sosyal sistemlere fazla yük getirmektedir. Küresel güvenlik kuruluşları tehdit altındadır. Bu eğilimler, tehlikeli ancak başa çıkılabilecek durumdadır.

İlerideki Darboğazlar

Seçim bizim: Yeryüzü'ne ve birbirimize özen göstermek için küresel ortaklık kurmak ya da kendimizin ve yaşamın çeşitliliğinin yok olması riskine atmak. Değerlerimizde, kurumlarımızda ve yaşam biçimlerimizde, temel değişiklikler gerekmektedir. Farkına varmamız gereken şudur ki temel ihtiyaçlar karşılandığı zaman, insani kalkınmanın aslında daha fazla sahip olmak değil, daha fazla gelişmek olduğu görülecektir. Çevre üzerindeki olumsuz etkilerimizi azaltacak ve herkese yetecek kadar bilgi ve teknolojiye sahibiz. Küresel sivil toplumun ortaya çıkışı, demokratik ve insancıl bir dünya için yeni olanaklar yaratmaktadır. Çevresel, ekonomik, siyasi, sosyal ve manevi zorluklarımız birbiriyle bağlantılıdır ve birlikte kapsamlı çözümler üretebiliriz.

Evrensel Sorumluluk

Bu gayeleri anlamak için, kendimizi yerel toplumlarımızla olduğu gibi Yeryüzü toplumuyla da teşhis ederek, evrensel sorumluluk anlayışıyla birlikte yaşamaya karar vermek zorundayız. Bizler, farklı milletlerin ve yerel ile küreselin birbirine bağlı olduğu tek bir dünyanın vatandaşlarıyız. İnsan ailesinin ve geniş yaşam dünyasının şimdiki ve gelecekteki iyiliği için herkesin paylaştığı bir sorumluluk vardır. Varolmanın gizemine saygı duyarak, yaşam hediyesine minnettar kalarak ve insanın doğadaki yerine tevazu göstererek, insani dayanışmayı ve kardeşliği güçlendirebiliriz.

Ortaya çıkmakta olan dünya toplumuna etik bir kurum yaratmak için, acilen ortak bir temel ilkeler vizyonuna ihtiyaç duymaktayız. Bu yüzden, yaşamın sürdürülebilirliği için tüm bireylere, örgütlere, iş dünyasına, hükümetlere ve uluslar arası kuruluşlara standart bir yön gösterecek olan aşağıdaki temel ilkeleri umutla benimsiyoruz:

İLKELER

I. TOPLUM HAYATINA SAYGI VE ÖZEN GÖSTERME

1. Tüm çeşitliliği ile Yeryüzü ve yaşama saygı.

- a. Tüm varlıkların birbirine bağlı olduğu ve insanoğlu nasıl değer verirse versin, her çeşit yaşamın bir değer olduğu bilinmelidir.
- b. İnsanlığın entelektüel, estetik, etik ve manevi potansiyeli ile insanoğlunun doğasında bulunan itibara olan inanç teyit edilmelidir.

2. Anlayış, şefkat ve sevgi ile toplum hayatına özen gösterme.

- a. Doğal kaynaklara sahip olma, onları yönetme ve kullanma hakkı ile birlikte çevresel zararları önleme ve insanların haklarını koruma görevinin doğduğu kabul edilmelidir.
- b. Artan özgürlük, bilgi ve güç ile birlikte kamu yararını geliştirme sorumluluğunun doğduğu teyit edilmelidir.

3. Adaletli, katılımcı, sürdürülebilir ve barışçıl demokratik toplumlar oluşturma.

- a. Her düzeyde toplumlar, insan haklarını ve temel özgürlükleri garanti etmeli ve herkese kendi potansiyellerini tanımaları için bir fırsat vermesi sağlanmalıdır.
- b. Ekolojik sorumluluğu olan güvenli ve anlamlı bir yaşam yaratılması sağlanarak, sosyal ve ekonomik adalet geliştirilmelidir.

4. Şimdiki ve gelecek nesiller için Yeryüzü'nün cömertliğini ve güzelliğini güven altına alma .

- a. Her neslin eylem özgürlüğünün gelecekteki nesillerin ihtiyaçları ile belirlendiği bilinmelidir.

- b. Yeryüzü'nün insani ve ekolojik toplumlarının uzun vadeli gelişmesini destekleyecek değerler, gelenekler ve kurumlar, gelecek nesillere aktarılmalıdır.

Bu dört büyük sözü yerine getirmek için şunlar gereklidir:

II. EKOLOJİK BÜTÜNLÜK

5. Yaşamı sürdürecekt doğal süreçlere ve biyolojik çeşitliliğe özellikle önem vererek, Yeryüzü'nün ekolojik sistemlerinin bütünlüğü korunmalı ve saklanmalıdır.

- a. Tüm kalkınma girişimlerini tamamlayan çevre koruma ve rehabilitasyonu sağlayan sürdürülebilir kalkınma planları ve yönetmelikleri her düzeyde kabul edilmelidir.
- b. Yeryüzü'nün yaşamı destekleyen sistemlerini korumak, biyolojik çeşitliliği sağlamak ve doğal mirası korumak için vahşi topraklar ve su alanları da dahil olmak üzere yaşayabilen bir doğa ve biyosfer rezervleri oluşturulmalı ve korunmalıdır.
- c. Tehdit altındaki türlerin ve ekosistemlerin durumu iyileştirilmelidir.
- d. Yerli türlere ve çevreye zararı dokunan genetik olarak değiştirilmiş yapay organizmalar kontrol altına alınmalı ve yok edilmeli; bu tür zararlı organizmaların tanıtımı engellenmelidir.
- e. Su, toprak, orman ürünleri ile deniz yaşamı gibi yenilenebilir kaynakların kullanımı, ekosistemlerin sağlığını koruyacak ve yeniden ortaya çıkma oranını aşmayacak şekilde yapılmalıdır.
- f. Mineraller ve fosil yakıtlar gibi yenilenebilir olmayan kaynakların elde edilmesi ve kullanılması, tüketimi azaltacak ve çevresel tahribat yaratmayacak bir şekilde yapılmalıdır.

6. Çevre korumanın en iyi yöntemi olarak zararlar önlenmeli ve bilgi sınırlı olduğu takdirde önlem alıcı bir yaklaşım uygulanmalıdır.

- a. Bilimsel bilginin tam olmaması veya bu bilginin bizi sonuca tam olarak ulaştırmaması söz konusu olsa bile , düzeltilmesi mümkün olmayan çevre sorunlarıyla karşılaşma olasılığını yok etmek için harekete geçilmelidir.
- b. Teklif edilen etkinliğin önemli bir zarara sebep olmayacağını tartışanlara karşı kanıtlar ileri sürülmeli ve sorumlu taraflara çevresel tahribattan ötürü mesuliyet kabul ettirilmelidir.
- c. Karar alma süreçlerinin, insan faaliyetlerinin birikmiş, uzun vadeli, dolaylı, uzun mesafeli ve küresel sonuçlarına hitap etmesi garantilenmelidir.
- d. Çevrenin herhangi bir bölümündeki kirlilik önlenmeli, radyoaktif, zehirli ve diğer zararlı maddelerin yapımına izin verilmemelidir.
- e. Çevreye zarar veren askeri çalışmalardan kaçınılmalıdır.

7. Yeryüzü'nün üretken kapasitesini, insan haklarını ve toplum refahını koruyan üretim, tüketim ve yeniden üretim kalıpları kabul edilmelidir.

- a. Üretim ve tüketim sistemlerinde kullanılan materyaller azaltılmalı, tekrar kullanılmalı ve geri dönüşümü yapılmalı; artıkların ekolojik sistem tarafından özümsemesi sağlanmalıdır.

- b. Enerji; verimli ve sınırlı kullanılmalı, güneş ve rüzgar gibi yenilenebilir enerji kaynaklarına daha fazla güvenilmelidir.
- c. Çevresel açıdan kusursuz olan teknolojilerin geliştirilmesi, onlara uyum sağlama ve onların eşit bir şekilde dağılımını gerçekleştirme gibi konularda ilerleme sağlanmalıdır.
- d. Hizmetlerin ve ürünlerin çevresel ve sosyal maliyetleri fiyat etiketlerinde yansıtılmalı ve en yüksek sosyal ve çevresel standartlara sahip ürünlerin tüketiciler tarafından fark edilmesi sağlanmalıdır.
- e. Üreme sağlığını ve sorumluluk gerektiren üremeyi geliştirmek için sağlık imkanlarına evrensel erişim sağlanmalıdır.
- f. Sonu olan bir dünyada maddi yeterliliği ve hayat kalitesini vurgulayan yaşam tarzları benimsenmelidir.

8. Ekolojik sürdürülebilirlik çalışması geliştirilmeli, gerekli bilginin geniş uygulaması ve açık değişimi yapılmalıdır.

- a. Gelişmekte olan milletlerin ihtiyaçlarına özen göstererek, sürdürülebilirlik üzerinde uluslararası bilimsel ve teknik işbirliği desteklenmelidir.
- b. Çevre korumaya ve insan refahına katkı veren tüm kültürlerin geleneksel bilgisi ve ruhani aklı korunmalı ve tanınmalıdır.
- c. Genetik bilgiyi içeren, insan sağlığı ve çevre koruma için hayati önem taşıyan bilginin kamu nezdinde erişilebilir olması sağlanmalıdır.

III. SOSYAL VE EKONOMİK ADALET

9. Etik, sosyal ve çevresel bir zorunluluk olarak fakirlik yok edilmelidir.

- a. Gerekli ulusal ve uluslararası kaynakları dağıtarak; içilebilir su, temiz hava, besin güvenliği, kirlenmemiş toprak, barınak ve güvenli sağlık teşkilatı hakları garantilenmelidir.
- b. Sürdürülebilir bir yaşamı güvence altına almak için her insan, eğitim ve kaynaklar sayesinde güçlendirilmeli, kendilerini destekleyecek durumda olmayanlar için sosyal güvenlik ve emniyet ağları sağlanmalıdır.
- c. Eğitimden yoksun bırakılmış insanlar belirlenmeli , yardıma muhtaç kişiler korunmalı, acı çekenlere hizmet edilmeli ve kapasiteleri geliştirilip, istekleri yerine getirilerek, bu kişiler bir iş yapabilir duruma getirilmelidir.

10. Tüm düzeylerdeki ekonomik etkinliklerin ve kurumların, adaletli ve sürdürülebilir bir şekilde insani kalkınmayı geliştirmesi sağlanmalıdır.

- a. Zenginliğin adaletli dağılımı, milletler içinde ve milletler arasında geliştirilmelidir.
- b. Gelişmekte olan milletlerin entelektüel, maddi, teknik ve sosyal kaynakları genişletilmeli; bu milletler sıkıntı yaratan uluslararası borçlardan kurtarılmalıdır.
- c. Her ticaretin; sürdürülebilir kaynak kullanımını, çevre korumayı ve iş standartlarını desteklemesi sağlanmalıdır.
- d. Çok uluslu şirketlerin ve uluslararası finans örgütlerinin, kamu yararı için şeffaf bir şekilde hareket etmesi ve çalışmalarının sonuçları hakkında onların hesap vermesi sağlanmalıdır.

11. Sürdürülebilir kalkınma için cinsiyet eşitliği ve hakkaniyet öncelik olarak belirlenmeli; eğitime, sağlık bakımına ve ekonomik fırsatlara evrensel erişim sağlanmalıdır.

- Kadınların ve kızların insan hakları güvence altına alınmalı, onlara karşı tüm şiddet olayları sona erdirilmelidir.
- Kadınların ekonomik, siyasi, sivil, sosyal ve kültürel hayatın tüm alanlarına aktif katılımı geliştirilmeli; onların eşit birer ortak, karar alıcı, lider ve haklardan yararlanan bireyler olarak benimsenmesi sağlanmalıdır.
- Aileler güçlendirilmeli, tüm aile bireylerine güvenli ve sevgi dolu bir ortam sağlanmalıdır.

12. İnsan itibarını, beden sağlığını ve manevi huzurunu destekleyecek şekilde, yerli halkların ve azınlıkların haklarına özen göstererek; doğal ve sosyal çevredeki herkesin hakkı, ayrımcılık olmaksızın, gözetilmelidir.

- Her şekildeki ayrımcılık; örneğin; ırk, renk, cinsiyet, cinsel eğilim, din, dil, ulusal, etnik veya sosyal kökene dayanan ayrımcılık sona erdirilmelidir.
- Yerli halkların inançları, bilgi birikimleri, yaşadıkları toprakları ve sahip oldukları doğal kaynakları ile ilgili süregeldikleri yaşam biçimi benimsenmelidir.
- Toplumdaki gençler toplumun devamını sağlama konusundaki önemli rollerinden dolayı toplumda etkin kılınarak onurlandırılmalıdır.
- Kültürel ve dinsel mekanlar korunmalı ve restore edilmelidir.

IV. DEMOKRASİ, ŞİDDETSİZLİK, VE BARIŞ

13. Her düzeydeki demokratik kurumlar güçlendirilmeli; yönetimde şeffaflık ve hesap verilebilirlik, karar almada kapsamlı katılım ve adalete erişim sağlanmalıdır.

- Kendilerini etkileyebilecek veya ilgilerini çekebilecek çevresel meselelerde ve tüm kalkınma plan ve etkinliklerinde herkesin zamanında bilgi alma hakkı korunmalıdır.
- Yerel, bölgesel ve küresel sivil toplum desteklenmeli, ilgili tüm bireylerin ve örgütlerin karar almadaki anlamlı katılımı desteklenmelidir.
- Fikir ve ifade özgürlüğünün, barış amaçlı toplantıların, derneklerin ve farklı olma özgürlüğü hakları gözetilmelidir.
- Çevresel zararın ve bu zarar tehdidinin iyileştirilmesi, azaltılması da dahil olmak üzere, idari ve bağımsız yargı prosedürlerine etkili ve verimli erişim sağlanmalıdır.
- Tüm kamusal ve özel kurumlarda yolsuzluk yok edilmelidir.
- Yerel toplumlar, çevrelerine özen gösterecek şekilde güçlendirilmeli, çeşitli düzeylerdeki yönetimlere çevresel sorumluluklar yüklenerek, bunların etkili bir şekilde yürütülmesi sağlanmalıdır.

14. Sürdürülebilir hayat şartları için gerekli olan bilgi, değerler ve yetenekler, resmi eğitime ve hayat boyu öğrenmeye entegre edilmelidir.

- a. Sürdürülebilir kalkınmaya etkin bir şekilde katkı sağlamaları için, herkese özellikle gençliğe ve çocuklara, onları güçlendirecek eğitim olanakları sağlanmalıdır.
- b. Sürdürülebilirlik eğitiminde, sanat ve insanlık tarihinin olduğu gibi bilimin de katkısı geliştirilmelidir.
- c. Ekolojik ve sosyal zorluklar hakkında bilinç uyandırmak için kitlesel medyanın rolü genişletilmelidir.
- d. Sürdürülebilir bir yaşam için ahlaki ve manevi eğitimin önemi bilinmelidir.

15. Tüm yaşayan varlıklara saygılı ve düşünceli bir şekilde davranılmalıdır.

- a. İnsan toplumlarında bulunan hayvanlara yapılan zalimlik önlenmeli, ve hayvanlar acı çekmekten korunmalıdır.
- b. Uzun süren, aşırıya kaçan ve kaçınılması gereken acıya sebep olan avlama, tuzağa düşürme ve balık tutma metotlarından, vahşi hayvanlar korunmalıdır.
- c. Hedef olarak gösterilmeyen türlerin yok edilmesinden tam anlamıyla ve mümkün olduğu kadar kaçınılmalı veya bu durum sona erdirilmelidir.

16. Hoşgörü, şiddetsizlik ve barış kültürü geliştirilmelidir.

- a. Tüm halklar arasında, milletler arasında ve milletler içinde ortak anlayış, dayanışma ve işbirliği desteklenmeli ve teşvik edilmelidir.
- b. Şiddet içeren anlaşmazlıkları önlemek için kapsamlı stratejiler uygulanmalı, çevresel uyuşmazlıkları ve diğer tartışmaları çözmek ve idare etmek için işbirliğine yönelik çözümler kullanılmalıdır.
- c. Ulusal güvenlik sistemleri; kışkırtıcı olmayan savunma hali düzeyine göre askersizleştirilmeli; askeri kaynaklar, ekolojik düzelmeyi içeren barışçıl amaçlar için kullanılmalıdır.
- d. Nükleer, biyolojik ve kimyasal silahlar ile toplu katliama yol açan silahlar yok edilmelidir.
- e. Dünya Yörüngesine ait dış uzayın kullanımı, çevrenin korunması ve barış desteklenmelidir.
- f. Kişilerin kendileriyle, diğerleriyle, diğer kültürlerle, öteki yaşamla, Yeryüzüyle ve her şeyin bir parçası olduğu daha geniş bir bütünle birlikte barışın doğru ilişkiler ile kurulan bir bütünlük olduğu bilinmelidir.

İLERİYE BAKIŞ

Tarihte ilk kez ortak kader bizi yeni bir başlangıç aramaya itmektedir. Sözü edilen bu yenilik, Yeryüzü Şartının bu ilkelerinin verdiği sözdür. Bu sözü yerine getirmek için, Şart'ın değerlerini ve hedeflerini geliştirmeye ve benimsemeye kendimizi adanmak zorundayız.

Bu durum, aklın ve yüreğin değiştirilmesini gerektirir. Yeni bir küresel bağımlılık ve evrensel sorumluluk anlayışı gerekir. Sürdürülebilir bir yaşam biçimi vizyonunu hayal gücümüzle geliştirmeli; yerel, ulusal, bölgesel ve küresel olarak uygulamalıyız. Kültürel çeşitliliğimiz değerli bir mirastır ve farklı kültürler, vizyonlarını fark etmek üzere kendi ayırt edici yollarını bulurlar. Yeryüzü Şartını oluşturan küresel diyalogu derinleştirmek ve yaymak zorundayız, çünkü doğruluk ve aklın beraberce devamlı arayışı içinde öğrenecek çok şeyimiz var.

Yaşam, önemli değerler arasında sık sık gerilimler içerir. Bu, zor seçimler demek olabilir. Yine de kısa vadeli amaçlar ile uzun vadeli hedefleri, kamu yararı ile özgürlük eylemini, birlik ile çeşitliliği düzenlemek için çeşitli yollar bulmak zorundayız. Her bireye, aileye, örgüte ve topluluğa önemli bir rol düşmektedir. Sanata, bilime, dinlere, eğitim kurumlarına, medyaya, iş dünyasına, sivil toplum kuruluşlarına ve hükümetlere yaratıcı bir şekilde liderlik yapmaları için çağrıda bulunmaktadır. Etkili yönetim için, hükümetin, sivil toplumun ve iş dünyasının ortaklığı önemlidir.

Sürdürülebilir küresel bir topluluk yaratmak için, dünya milletleri Birleşmiş Milletlere olan bağlılığını yenilemek, var olan uluslararası antlaşmalar altında yükümlülüklerini yerine getirmek, çevre ve kalkınma için yasal açıdan uluslararası bağlayıcı bir araç ile Yeryüzü Şartı ilkelerinin uygulanmasını desteklemek zorundadırlar.

Bizim zamanımızın, yaşam için yeni bir saygının uyanışı olması, adalet ve barış için verilen mücadelede acele edilmesi ve yaşamın coşkulu bir şekilde kutlanması için hatırlanmasına izin verelim.